

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นาฏศิลป์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ได้เจริญและพัฒนามาเรื่อย ๆ ตามลำดับ จัดเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่เป็นมรดกตกทอดมาแต่อดีตที่สืบทอดมาเป็นเวลานานและพัฒนามาถึงปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งนาฏศิลป์ที่เป็นแบบแผนชั้นสูงซึ่งได้ขจัดเกลาย่างประณีต โดยยึดถือแบบแผนในวังและสืบทอดต่อไปนอกวัง เช่น โขน ละครรำประเภทต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีนาฏศิลป์พื้นเมืองที่เป็นศิลปะท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งการแสดงดังกล่าวจะแสดงให้เห็นวิถีชีวิตในการดำรงชีพของคนแต่ละภาคนั้น

การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การแสดงพื้นบ้านที่นิยมเล่นของกลุ่มไทยพุทธ ได้แก่ โนรา หนังตะลุง ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ การแสดงพื้นบ้านที่นิยมเล่นของกลุ่มไทยมุสลิม ได้แก่ ร่องเง็ง คาระ ชัมเปง ลิตะ นอกจากนั้นยังมีชาวไทยเชื้อสายจีนที่นำการแสดงไทเก๊กมาเผยแพร่ ปัจจุบันสถานศึกษาได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการสืบทอดศิลปะด้านการแสดง ทั้งการแสดงที่เป็นแบบแผน ซึ่งบูรพคณาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์ได้ประดิษฐ์ทำรำไว้อย่างงดงาม รวมทั้งการแสดงประเภทระบำ รำ ฟ้อน ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยนำวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำเพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์แต่ละท้องถิ่น เช่น ฟ้อนสาวไหมของภาคเหนือ ไปงกลางของภาคอีสาน ระบำทำนาของภาคกลาง และระบำบาคึกของภาคใต้ เพื่อสนองต่อความต้องการในการแสดงออกของเยาวชนแต่ละระดับในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งภาครัฐได้มีการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมด้านการแสดงแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างภาค

งานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดเป็นงานที่เปิดโอกาสให้มีการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ การแสดงพื้นบ้านของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดจากภาคต่าง ๆ ได้ปรับปรุงพัฒนาให้มีกิจกรรมหลากหลายมาตามลำดับ เริ่มจัดงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน รวม 17 ครั้ง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2546 : 1 - 2)

งานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 17 “มหัศจรรย์วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง” จัดที่สวนสาธารณะหนองถีน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ระหว่างวันที่ 20 - 26 มกราคม พ.ศ. 2546 การแสดงครั้งนี้ จากสารของ ดร.เกียรติศักดิ์ วิชยานันท์ เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2546 : ความนำ) ได้กล่าวไว้ในงานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 17 “มหัศจรรย์วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง” จังหวัดหนองคาย ความว่า... สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดงานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 โดยหมุนเวียนไปจัดตาม

ภูมิภาคต่าง ๆ ... กิจกรรมที่จัดในงานมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 17 ยังคงรูปแบบที่เป็นกิจกรรมหลัก ได้แก่ การแสดงทางวัฒนธรรมของคณะนักแสดงของไทย จาก 4 ภูมิภาคและคณะนักแสดงจากต่างประเทศ การแสดงวัฒนธรรมล้านนา การสาธิตวิถีไทย 4 ภาค การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น การสัมมนาทางวิชาการและได้เพิ่มกิจกรรมเชิดชูครูแผ่นดิน ศิลปินแห่งชาติซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นความคิดและวิธีการสืบสานวัฒนธรรมอีกกิจกรรมหนึ่ง

งานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่จัดขึ้นแต่ละครั้ง นับเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญกระตุ้นให้นักศึกษาและคณาจารย์ร่วมกันสร้างสรรค์งานด้านการแสดง โดยได้มีการสืบค้นข้อมูลที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นของตนนำมาเสนอในรูปแบบของระบำ รำ ฟ้อน นำไปแสดงแลกเปลี่ยนกันระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อแสดงศักยภาพของนักศึกษาและอาจารย์ในสถาบันที่ผลิตนักศึกษาสาขานาฏศิลป์ การแสดงดังกล่าวได้มีการพัฒนารูปแบบที่หลากหลาย นับเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับนักศึกษาที่ไปร่วมแสดง ครู อาจารย์ที่ควบคุมการแสดงได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์พัฒนางานด้านการแสดงให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ไปรวมทั้งการแสดงจากต่างประเทศ เพื่อนบ้านแถบเอเชียที่มีรูปแบบการแสดงและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และประเทศฝั่งตะวันตกที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นับเป็นสิ่งสำคัญที่จุดประกายความคิดให้สามารถสร้างงานด้านการแสดงรับใช้สังคมในภูมิภาคของตนเองได้อย่างมีศักยภาพ สำหรับสถาบันราชภัฏสงขลา นอกจากได้มีโอกาสร่วมเป็นเจ้าของภาพจัดการแสดงมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านถึง 2 ครั้งแล้ว ในการแสดงแต่ละครั้งยังได้รับโอกาสให้เป็นตัวแทนของภาคใต้ไปร่วมแสดงเกือบทุกครั้ง ทำให้นักศึกษาแต่ละรุ่นมีความภาคภูมิใจและเตรียมตัวฝึกซ้อมการแสดงอย่างเต็มกำลังความสามารถ สำหรับการแสดงมหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 17 ซึ่งจัดขึ้นที่จังหวัดหนองคาย สถาบันฯ ได้รับเชิญให้นำการแสดงโนรา ร่องเง็ง ซึ่งเป็นการแสดงแบบดั้งเดิมของภาคใต้ ระบำอวโลกิเตศวร ระบำชนไก่ ระบำบาติกและระบำตารี่บุง ซึ่งเป็นระบำนาฏยประดิษฐ์ของสถาบันราชภัฏสงขลา การไปร่วมแสดงงานดังกล่าวแต่ละครั้งได้รับการชื่นชมเสมอมา ซึ่งนับเป็นเกียรติประวัติของสถาบันและนักศึกษาที่ไปร่วมงาน

สถาบันราชภัฏสงขลา เป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ที่ดำเนินการกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้จัดให้มีงานวัฒนธรรมสัมพันธ์เป็นประจำทุกปี เป็นระยะเวลาร่วม 20 ปี จากคำกล่าวของเลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ ในพิธีเปิดงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ 2542 ณ สถาบันราชภัฏสงขลา วันอาทิตย์ที่ 8 สิงหาคม 2542 ความว่า

กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้นประกอบด้วย การประกวดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การสาธิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหัตถกรรมพื้นบ้าน การจัดเทศกาลอาหารพื้นบ้าน การออกร้านจำหน่ายสินค้า กีฬาพื้นบ้าน การแสดงดนตรี การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน 4 ภาค การแสดงของ

เยาวชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง การแสดงพื้นบ้านของศิลปินแห่งชาติ การแสดงของประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

จากคำกล่าวของ ฯพณฯ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในพิธีเปิดงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ พ.ศ. 2542 วันอาทิตย์ที่ 8 สิงหาคม 2542 ณ สถาบันราชภัฏสงขลา มีความชื่นชมสภาพสถาบันราชภัฏ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันราชภัฏสงขลา ที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของวัฒนธรรมระหว่างภูมิภาค และแม้ในด้านความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนานาชาติ... และอีกคนหนึ่งกล่าวว่า สถาบันราชภัฏในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีความผูกพัน คลุกคลีใกล้ชิดกับท้องถิ่น สามารถจะนำหลักวิชาการ และหลักการศึกษามวลเก็บเกี่ยวประโยชน์จากภูมิปัญญาดังกล่าว ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาติ และภูมิปัญญาสากลทั้งโดยส่วนย่อย ทั้งโดยองค์รวมมาศึกษาค้นคว้าวิจัย ทั้งเพื่อการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เพื่อยืนยันความเป็นเอกลักษณ์ของชาติประการหนึ่ง และเพื่อนำเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมมาสืบสานและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย เพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และสร้างสรรค์สังคมไทยให้ดีขึ้น ไปด้วยทุก ๆ ด้าน

กล่าวได้ว่า นอกจากมีการแลกเปลี่ยนการแสดงระหว่างภาคภายในประเทศแล้ว ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงยังให้การสนใจส่งการแสดงมาร่วมสม่ำเสมอ เช่น ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ส่วนประเทศจีนร่วมการแสดงเป็นครั้งคราว สำหรับการแสดงของเยาวชนในท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์ รจนา ศรีใส (2545) ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบัน ราชภัฏสงขลา ซึ่งเป็นประธานฝ่ายการแสดง ได้กล่าวว่า การจัดงานวัฒนธรรมสัมพันธ์'45 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-18 สิงหาคม 2545 นักเรียนเข้าร่วมแสดงและอาจารย์ผู้ควบคุม มีจำนวน 1,100 คน จากโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง ประมาณ 50 โรงเรียน กลุ่มสนใจประมาณ 10 กลุ่ม ชุดการแสดงที่นำมาแสดงทั้ง 6 วัน ประมาณ 110 ชุด ลักษณะการแสดงมีทั้งการแสดงที่เป็นแบบแผนการแสดงที่เป็นนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งสร้างสรรค์จากเอกลักษณ์ท้องถิ่น โดยคณาจารย์จากสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

พฤทธิ์ สุภเศรษฐศิริ (2545 : 6) ได้กล่าวไว้ในวารสารสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ความว่า จากปรากฏการณ์เท่าที่ผ่านมาในช่วงระยะสามทศวรรษ งานนาฏศิลป์ไทยกลุ่มระบำรำฟ้อน จะมีชีวิตหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่ากลุ่มละครรำไทย ทั้งนี้เนื่องเพราะการเรียนการสอนที่เปิดสอนกันมากขึ้น รวมทั้งความต้องการของสังคมบริโภคที่ยังคงใช้ งานกลุ่มระบำรำฟ้อนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม อีกทั้งยังเป็นเพราะขนาดของกลุ่มระบำรำฟ้อนเป็นงานขนาดที่เล็กกว่างานละคร จึงง่ายต่อการสร้างสรรค์หรือพัฒนา

ขึ้นใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการสร้างสรรคงานในกลุ่มระบำรำฟ้อนขึ้นใหม่ ทั้งส่วนที่เป็นงานอันอาศัยลีลารูปแบบการรำรำแบบมาตรฐาน และงานที่พัฒนาจากนาฏศิลป์พื้นบ้าน

สถาบันราชภัฏในภาคใต้ โดยเฉพาะสถาบันที่เปิดสอนวิชาเอกนาฏศิลป์มีการเรียนการสอนให้นักศึกษาและอาจารย์คิดประดิษฐ์ท่ารำที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ในท้องถิ่น มีการเก็บข้อมูลภาคสนามนำมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำ นำองค์ประกอบของระบำด้านต่าง ๆ เช่น แนวคิด รูปแบบหรือวิธีแสดง การแต่งกาย วงดนตรี เพลงประกอบ ตลอดจนอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งระบำต่าง ๆ ที่สถาบันการศึกษาได้ประดิษฐ์ขึ้นนั้น ได้รับความนิยมนำไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ อยู่เนือง ๆ จากการสัมภาษณ์อาจารย์สาวิตร พงศ์วัชร (2545) ประธานโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต ได้กล่าวถึงความภาคภูมิใจสูงสุด คือ การได้นำระบำเขียนาไปแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง ณ ตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ รวมทั้งอาจารย์ครุณี สัจจากุล ประธานโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏยะลา ได้กล่าวไว้ในวารสารวิชาการ คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏยะลา (2544 : 30) ความว่า ระบำปาเต๊ะ จัดเป็นระบำศิลป์อาชีพประดิษฐ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2528 แสดงครั้งแรกในโอกาสแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง ณ ตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส วันที่ 29 กันยายน 2528 ต่อมาจัดการแสดงถวายหน้าพระที่นั่งอีกครั้ง ในวันที่ 26 กันยายน 2541

สำหรับสถาบันราชภัฏสงขลาก็เช่นกัน ได้รับโอกาสเป็นตัวแทนของจังหวัดสงขลามาการแสดงระบำนาฏยประดิษฐ์ไปร่วมแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง เมื่อคราวเสด็จแปรพระราชฐานหลายครั้ง การแสดงแต่ละครั้งสถาบันถือว่าเป็นสิริมงคลอย่างสูงในการที่ได้เป็นตัวแทนร่วมถวายความจงรักภักดี ด้านการรับใช้สังคมท้องถิ่นของตน จังหวัดสงขลาและจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันราชภัฏจัดเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว มักมีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการอยู่บ่อยครั้ง เมื่อมีการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ การแสดงของท้องถิ่นในรูปแบบดั้งเดิมและแบบประยุกต์ มักจะไปร่วมแสดงเพื่อรับแขกบ้านแขกเมืองและได้รับการชื่นชมเสมอมา รวมทั้งการได้รับเชิญไปร่วมงานแสดงเฉลิมฉลอง ณ ประเทศมาเลเซีย ทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นสิ่งที่เปี่ยมแรงเสริมทำให้ประดิษฐ์ระบำใหม่ ๆ ขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและพัฒนาการเรียนการสอนในศาสตร์สาขานี้ ดังที่พจน์มัลย์ สมรรถบุตร (2538) กล่าวไว้ว่า การศึกษาศิลปะด้านนาฏศิลป์ควรขยายจุดมุ่งหมายให้กว้างขวางขึ้น เพื่อสอดคล้องกับความจำเป็นตามสภาพของสังคม โดยมีเป้าหมายผลิตคนรุ่นใหม่ ให้เป็นผู้มีความสามารถ รอบรู้ ในการปฏิบัติงานทางด้านนาฏศิลป์และการละครในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการประดิษฐ์ท่ารำนับเป็นหัวใจที่สำคัญในการสร้างผลงานทางนาฏศิลป์

นอกจากด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาแล้ว ด้านการท่องเที่ยวยังส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบการแสดง ดังที่ วิริยาภา ช่างเรียน (อ้างถึงในสุริย์ บุญญานพวงศ์ 2539 : 16) ได้เขียน

บทความเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อรูปแบบของศิลปวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และนาฏศิลป์ โดยได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปกรรมและวัฒนธรรมเดิมมิให้สูญไป และมีการสืบทอดฝีมือเพราะจำเป็นต้องอาศัยช่างฝีมือที่มีความชำนาญและมีความสามารถทั้งในด้านการเรียนแบบของเดิม หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามศิลปกรรมและวัฒนธรรมเหล่านี้ มักดำเนินไปโดยตกอยู่ภายใต้ อิทธิพลของความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผลทำให้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการทำเพื่อเอาใจลูกค้า นอกจากนี้การผลิตในจำนวนมาก ๆ ก็มีส่วนทำให้มาตรฐานทางศิลปวัฒนธรรมด้อยลง บทความได้เสนอว่าบทบาทของรัฐจะมีส่วนช่วยเหลือได้มาก ในการที่จะกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาให้ศิลปกรรมและวัฒนธรรมดำรงอยู่และส่งผลต่อเศรษฐกิจ จากผลการวิจัยสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลด้านการท่องเที่ยว (เอกสารสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ ม.ป.ป. : 1 - 2) ได้กำหนดให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็น 1 ใน 4 กลยุทธ์เชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วนด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้กำหนดกรอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวตามคำแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 รวม 2 ด้านไว้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาภาคบริการ ปรับปรุงและพัฒนาทางด้านปัจจัยพื้นฐานอันจำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการไทย จัดให้มีหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพภาคบริการอย่างเต็มที่ และเร่งพัฒนาผู้ประกอบการด้านการบริการให้มีความรู้และทักษะ ทั้งด้านภาษา มาตรฐานการบริการและการจัดการ
2. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 2.1 เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาค
 - 2.2 บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวระดับภายในประเทศและต่างประเทศเชื่อมโยงกับรัฐวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็กและธุรกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยวและยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางประชุมสัมมนาและการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - 2.3 เร่งรัดพัฒนาบูรณะฟื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเขตเมือง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ ส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง
 - 2.4 เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ
 - 2.5 เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

จากเหตุผลข้างต้นกล่าวได้ว่า ระเบ้านาฏยประคิษฐ์เป็นผลงานของนักคึกษาและคณาจารย์ในสถาบันราชภัฏภาคใต้ 5 แห่ง ประกอบด้วย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏภูเก็ต สถาบันราชภัฏสงขลา สถาบันราชภัฏยะลาและสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่สนองต่อการเรียนการสอน ยังมีหน้าที่รับใช้สังคมในวาระต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ระดับท้องถิ่น รวมถึงระดับชาติ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิธีดำเนินการ รูปแบบของการแสดงระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา สร้างสรรค์ระเบ้านาฏยประคิษฐ์ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

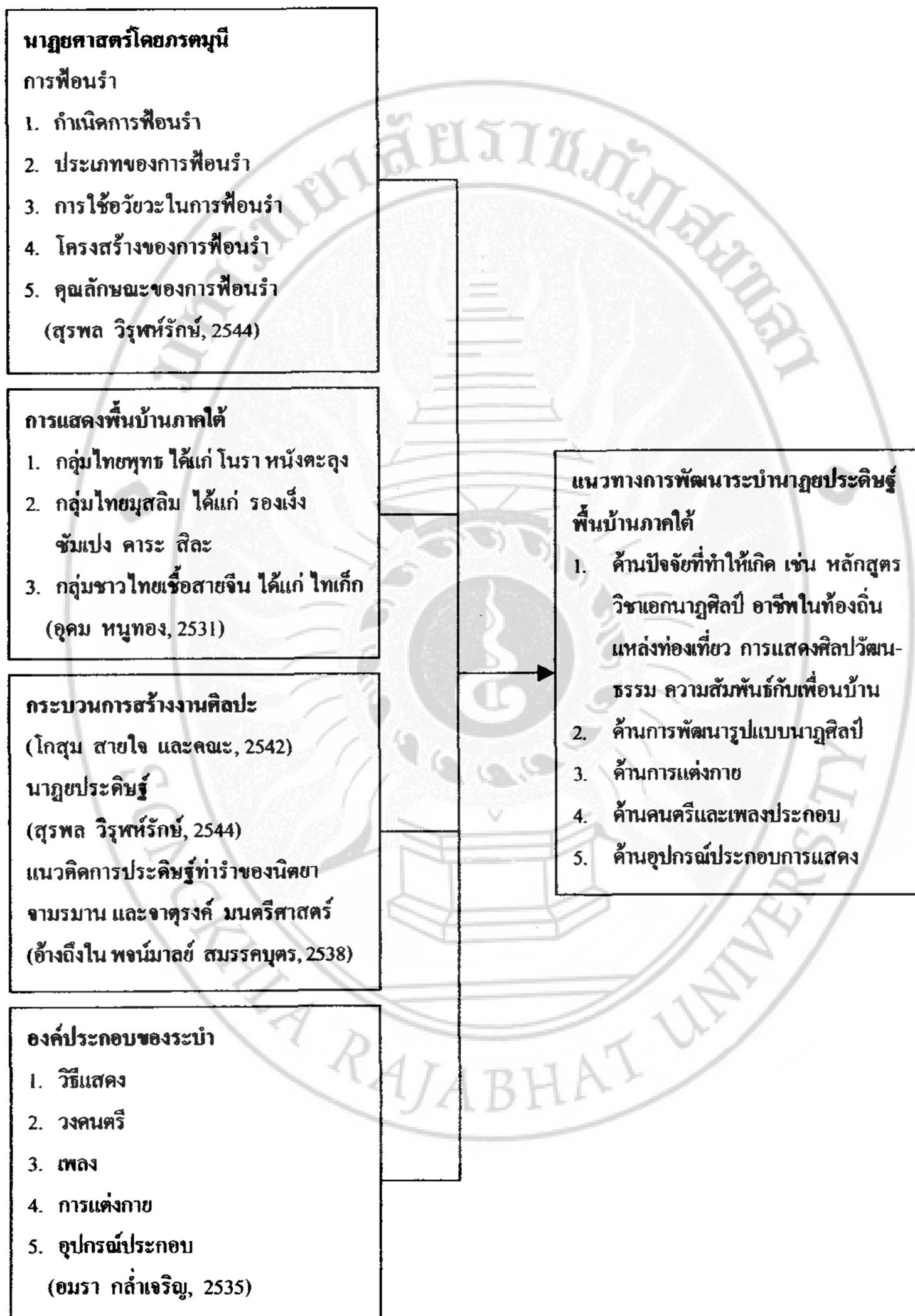
การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. วิวัฒนาการของระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้
2. แนวคิดและองค์ประกอบของระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้
3. แนวทางการพัฒนาระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการศึกษาระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีนาฏยศาสตร์โดยกรมณีว่าด้วยการพ็อนรำ การแสดงพื้นบ้านภาคใต้กลุ่มไทยพุทธ ไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ กระบวนการสร้างงานศิลปะ นาฏยประคิษฐ์ แนวคิดการประคิษฐ์ทำรำ องค์ประกอบของการรำ แนวทางการพัฒนาระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบการศึกษาระเบ้านาฏยประคิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

กรอบแนวคิด

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการประติมากรรมที่พื้นบ้านภาคใต้ที่ประติมากรรมขึ้น โดยนักศึกษา อาจารย์สถาบันราชภัฏภาคใต้ ประกอบด้วย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏภูเก็ต สถาบันราชภัฏสงขลา สถาบันราชภัฏยะลา และสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยระบาคงกล่าวได้ประติมากรรมขึ้น ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งผ่านการนำเสนอคณะกรรมการภาควิชาหรือโปรแกรมวิชาและได้บันทึกไว้เป็นเอกสาร ศิลปนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ หรือเป็นผลงานของคณาจารย์ซึ่งประติมากรรมขึ้นแสดงในโอกาสสำคัญ ๆ ผลงานทั้ง 2 ลักษณะ ได้นำออกแสดงต่อสาธารณชนและเป็นที่ยอมรับในภาคใต้

2. ระบาคงการประติมากรรมที่พื้นบ้านภาคใต้ ที่ประติมากรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 – 2542 รวมเป็นเวลา 21 ปี จาก

- 2.1 สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
- 2.2 สถาบันราชภัฏภูเก็ต
- 2.3 สถาบันราชภัฏสงขลา
- 2.4 สถาบันราชภัฏยะลา
- 2.5 สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ระบาคง หมายถึง ศิลปะการร่ายรำที่ใช้ผู้แสดงตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ลักษณะของการแสดงเน้นความพร้อมเพรียง มีการจัดแถวลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบ ผู้แสดงแต่งกายงดงาม ใช้เพลงบรรเลงโดยมีเนื้อร้องหรือไม่มีเนื้อร้องก็ได้ โดยมุ่งเอาความสวยงามของการแสดงเป็นหลัก

นาฏกรรมประติมากรรม หมายถึง การคิด การออกแบบ การสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของนาฏกรรมศิลปะชนิดหนึ่งแสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน นาฏกรรมประติมากรรมจึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งขุ่ม การกำหนดเพลง เครื่องแต่งกายและส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการทำให้นาฏกรรมศิลปะชนิดหนึ่ง ๆ สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้

การแสดงที่พื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง การแสดงที่มีกำเนิดในท้องถิ่นภาคใต้และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้านลีลา ท่ารำ คนตรี ตลอดจนการแต่งกาย การแสดงที่นิยมในท้องถิ่นภาคใต้อาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มไทยพุทธ ได้แก่ โนรา หนังตะลุง กลุ่มไทยมุสลิม ได้แก่ ร่องเง็ง คาระ ซัมเปง และกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ได้แก่ โทเก๊ก

วิวัฒนาการ หมายถึง การดำเนินไปในทางเจริญ

แนวคิด หมายถึง การกำหนดรูปแบบและสาระของงาน จากข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้านำมาเป็นแนวทางในการประติมากรรมระบาคงชนิดนั้น ๆ

องค์ประกอบ หมายถึง ส่วนต่าง ๆ ของการแสดง ประกอบด้วย รูปแบบหรือวิธีแสดง การแต่งกาย วงดนตรีและเพลงประกอบ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบการแสดง

แนวทางในการพัฒนา หมายถึง วิธีการและทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้จากสภาพปัจจุบันไปสู่ความเจริญและบรรลุถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยเสริม ได้แก่ หลักสูตรการเรียน การสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ อาชีพในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว งานแสดงศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

2. แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของการแสดง ได้แก่

2.1 รูปแบบหรือวิธีแสดง

2.2 การแต่งกาย

2.3 วงดนตรี

2.4 เพลงประกอบ

2.5 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ หมายถึง ศิลปะการร่ายรำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยคณาจารย์และนักศึกษาสถาบันราชภัฏภาคใต้ ประกอบด้วย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏภูเก็ต สถาบันราชภัฏสงขลา สถาบันราชภัฏยะลาและสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยนำแนวคิดมาจากวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม อาชีพ แหล่งท่องเที่ยว ผสมผสานกับการแสดงพื้นบ้านไทยพุทธ ได้แก่ โนรา หนังตะลุง การแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม ได้แก่ ร่องเง็ง คาระซัมเปง และศิลปะการแสดงของชาวไทยเชื้อสายจีนในภาคใต้ คือ โทเก๊ก มาประดิษฐ์เป็นท่ารำ ซึ่งการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นจะใช้ผู้แสดงตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เน้นความพร้อมเพรียงเป็นหลัก มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งรูปแบบหรือวิธีแสดง การแต่งกาย วงดนตรี และเพลงประกอบ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบการแสดง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะมีประโยชน์คือ

1. ได้ทราบถึงวิวัฒนาการของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

2. ได้ทราบถึงแนวคิดและองค์ประกอบของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

3. ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา ของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

4. ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้